

De Afghaanse duizendknoop en haar 'lookalike'

Ruud Beringen, FLORON

Sinds 2 augustus 2022 is de Europese Unielijst van invasieve exoten uitgebreid met vier plantensoorten, waaronder de Afghaanse duizendknoop (*Persicaria wallichii*). Deze soort mag daardoor binnen de EU niet meer verhandeld of aangeplant worden. Bovendien hebben lidstaten de plicht om in de natuur aanwezige populaties op te sporen en te verwijderen, of – als dat niet meer mogelijk is – deze zodanig te beheren dat verdere verspreiding zoveel mogelijk voorkomen wordt.

Oorspronkelijk areaal en huidige verspreiding

De Afghaanse duizendknoop is oorspronkelijk inheems in de alpine- en subalpine zones van de zuidelijke Himalaya, tussen de 2400 en 4400 m hoogte. In tegenstelling tot wat de naam doet vermoeden, zijn er geen gedocumenteerde vondsten uit Afghanistan bekend. De plant is rond 1900 als sierplant in Europa ingevoerd en aangeplant in botanische tuinen, parken en op landgoederen. In Engeland werd verwildering voor het eerst in 1917 geconstateerd. In Nederland werd het eerste herbariummateriaal in 1920 verzameld. In Nederland is het een zeldzame soort die verspreid over het hele land voorkomt. In de meeste West-Europese landen komt de soort nu verwilderd voor. De verspreiding wordt in het noorden begrensd door de te lage temperaturen in de winter en in Zuid- en Oost-Europa door de te droge zomers. De planten komen in het voorjaar al vroeg boven de grond en zijn dan gevoelig voor late nachtvorsten zonder sneeuwbedekking. De Afghaanse duizendknoop groeit vooral op niet beheerde standplaatsen langs beken, bermen, taluds langs wegen en spoorbanen, bosranden, heggen en op ruderaal terreinen.

Invasiviteit

Binnen het oorspronkelijke verspreidingsgebied is de Afghaanse duizendknoop een pionier die zich door middel van zaden vestigt op verstoorde plekken zoals lawinebanen. In Europa worden, vanwege de late bloei, maar zelden rijpe zaden gevormd. Dumping van tuinafval en transport van grond met wortelstokfragmenten, zijn de belangrijkste wegen waarlangs hier verspreiding plaatsvindt. Spontane vestigingen op grotere afstand van bestaande groeiplaatsen komen in Europa vrijwel niet voor. Bestaande groeiplaatsen zijn echter zeer bestendig en kunnen zich vegetatief sterk uitbreiden. Binnen de hoogopgaande vegetaties kunnen maar weinig andere soorten zich handhaven. Vooral in gebieden binnen

de Atlantische klimaatzone (Engeland, Ierland, België, Bretagne), wordt Afghaanse duizendknoop als (potentieel) invasief geclassificeerd. De impact op biodiversiteit en ecosystemen wordt echter als geringer ingeschaald dan die van de andere Aziatische duizendknopen.

Een 'lookalike' in de handel

In de handel is de Afghaanse duizendknoop in Nederland maar beperkt verkrijgbaar. Tegenwoordig wordt onder de naam *Persicaria polymorpha* (of *Polygonum polymorphum*) echter een 'lookalike' aangeboden. Deze wordt aangeprezen als 'de grote vriendelijke reus' onder de duizendknopen en als een plant 'die absoluut niet woekert'.

Massavegetatie met Afghaanse duizendknoop.
(Foto: Ruud Beringen)

Links: Bloeiwijze Afghaanse duizendknoop. Rechts: Onderste bladen van de Afghaanse duizendknoop met afgeknotte bladvoet. (Foto's: Ruud Beringen)

Buiten de handel wordt deze, in 1999 voor het eerst beschreven plant, aangeduid als *Aconogonon x fennicum*¹⁾; een kruising tussen de Europese *Aconogonon alpina* ('Alpenknöterich') en de in Noordoost-Azië inheemse *Aconogonon weyrichii*. Deze hybride is wijd verspreid in Scandinavië en met name in Finland ingeburgerd. Beide oudersoorten zijn in Scandinavië ooit als sierplant ingevoerd. Waarschijnlijk zijn hybriden daar op verschillende plekken meerdere malen onafhankelijk van elkaar ontstaan. Er bestaan verschillen tussen hybriden van verschillende herkomst wat betreft beharing, pollenfertiliteit en zaadzetting.

Monitoring gewenst

Het is gewenst de verspreiding van Afghaanse duizendknoop en de mogelijke verwildering van *A. x fennicum* in de gaten te houden. In de tabel zijn de belangrijkste verschillen samengevat. Beide planten hebben eindstandige, vertakte, pluimvormige bloeiwijzen. Bloeitijd en kleur van de bloeiwijze zijn opvallende verschillen. Of deze duizendknopen zich in Nederland ook door middel van zaden kunnen verspreiden is nog onduidelijk. Klimaatverandering kan enerzijds door langere perioden met droogte nadelig zijn voor de Afghaanse duizendknoop, maar door later invallende vorst kunnen er in sommige jaren mogelijk rijpe zaden worden gevormd. Bij het invoeren van waarnemingen is het nuttig om ook informatie over bloei en zaadzetting vast te leggen.

Tabel 1. Belangrijkste verschillen tussen Afghaanse duizendknoop (*Persicaria wallichii*) en *Aconogonon x fennicum*.

	<i>Persicaria wallichii</i>	<i>Aconogonon x fennicum</i>
hoogte (cm)	80-180	130-180
hoofdbloeitijd	september-oktober(-november)	juni-augustus
geur	welriekend	muf
kleur bloemdek	helder-tot roodachtig wit	crème (geelachtig wit)
lengte stijl+stempel (mm)	>0,5 (0,7-1)	<0,5 (0,2)
kleur hoofdas bloeiwijze	rood	groen
bladvoet onderste en middelste bladen	afgeknot tot iets hartvormig	wigvormig of afgerond
nootje	1,5-3 mm, ongevleugeld	4-8 mm, stomp gevleugeld

¹⁾ Het geslacht *Polygonum* (duizendknoop) is de laatste decennia in steeds meer verschillende geslachten opgesplitst. De hier besproken planten kunnen daarom in publicaties met diverse synoniemen, behorende tot de geslachten *Polygonum*, *Persicaria*, *Aconogonon*, *Aconogonum*, *Rubrivena* of *Koenigia*, worden aangeduid.

Verder lezen

<http://www.blumeninschwaben.de/Zweikeimblaettrige/Knoeterichgewaechse/aconogon.htm#4>
<https://forum.waarneming.nl/index.php/topic,384755.msg2422867.html#msg2422867>

